

СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ "Д. А. ЦЕНОВ" – СВИЩОВ
КАТЕДРА „СТРАТЕГИЧЕСКО ПЛАНИРАНЕ”

СТАНОВИЩЕ

за придобиване на образователна и научна степен „доктор”

Изготвил становището: проф. д-р Маргарита Богданова

Автор на дисертационния труд: Таня Николова

**Тема: СТРАТЕГИЧЕСКИ РЕШЕНИЯ ЗА НАМАЛЯВАНЕ НА
БЕДНОСТТА В СЕВЕРОЗАПАДНИЯ РАЙОН ЗА ПЛАНИРАНЕ**

I. Общо представяне на дисертационния труд

Настоящото становище е изготвено на основание Заповед № 490/10.06.2024 г. за утвърждаване на състава на научното жури по откритата процедура по публична защита на дисертационен труд на тема „Стратегически решения за намаляване на бедността в Северозападния район за планиране”, разработен от Таня Минкова Николова, за придобиване на образователна и научна степен „доктор” в професионално направление 3.8. Икономика, по научна специалност „Планиране“.

Становището е в съответствие с изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България - ЗРАСРБ, Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и Правилника за развитие на академичния състав в Стопанска академия „Д. А. Ценов”, Свищов.

Актуалността на темата е безспорна поради сложния обхват на факторите и противоречивите решения, свързани с бедността. Поради недостатъчните проучвания в избраната област, особено в страни като България, темата е с още по-голям потенциал, поради необходимостта от прилагане на ефективни стратегически документи с работещи решения за справяне с „многоизмерната“ бедност, „субективната линия на бедност“, „културата на бедността“ и от потребността от прилагане на стратегически интегриран подход към устойчивото развитие, с което да се преодолее бедността.

В същото време темата за бедността следва да се разглежда в широк контекст като част от националната сигурност и в този смисъл интервенциите в нея са особено релевантни за Северозападния район за планиране по обясними причини. В тази връзка е формулирана целта на разработката: да се изследват мерките за реализация и

перспективите на стратегическите решения за намаляване на бедността и социалното изключване в Северозападния район за планиране.

Като обект на изследване докторантът посочва бедността в Северозападния район за планиране, а предметът - стратегическите решения за намаляване на бедността в района. Тезата гласи, че *бедността в Северозападния район за планиране може да бъде преодоляна с ясни, целенасочени и иновативни стратегически решения, изразени в: регионален принцип при разработване на стратегическите национални проекти и насочване на инвестиции; регионален принцип на данъчното облагане; овластяване и партньорства с гражданите и бизнеса за ефикасно и ефективно участие в съвместни дейности; законодателни промени в посока преобразуване на икономиката към социално отговорна; холистичен подход и дигитализация в стратегирането и изпълнението на политиките за борба с бедността.*

Целта е декомпозирана в пет изследователски задачи, които са изпълнени в хода на работата по дисертационния труд.

Дисертационният труд на Таня Николова е с обем от 204 страници. Структурата е балансирана и включва въведение, изложение, състоящо се от три глави, заключение, цитирани литературни източници и 7 приложения. Използвани са 187 литературни източника, в това число 116 на английски език. За онагледяване на авторовите съждения са използвани 46 таблици и 22 фигури, надлежно описани в таблици към приложенията. Литературните източници са използвани уместно и цитирани коректно.

II. Преценка на формата и съдържанието на дисертационния труд

В дисертационният труд са изяснени основни понятия, свързани с темата, направен е анализ на съществуващите в научната литература становища относно същността, целите, функциите и значението на бедността като многомерно и комплексно понятие.

Във въведението се съдържат основните атрибути за дисертационен труд – актуалност на темата, цел, обект, предмет, задачи, изследователска теза, набор от изследователски методи и ограничения.

Първа глава е посветена на основните доминанти в преодоляването на бедността. Разгледани са основни дефиниции, подходи и елементи на рамката за справяне с бедността. Анализирани са ключови тематични публикации, свързани с бедността, като е анализирана степента на приложимост на някои от инструментите в България.

Разгледани са въпроси на Националните и глобални измерения на бедността и възможностите за правителствена намеса в решаването на този проблем в контекста на доверието към институциите, свързано с дейността им в борбата срещу бедността.

Анализирани са критично и някои добри практики за преодоляване на бедността в богатите и развити страни, основният извод от които е, че „няма универсална формула за справяне с бедността, но съществуващите добри практики могат да бъдат

адаптирани към конкретните условия, за да са успешно изпълнени и да имат реален принос“.

Въпреки липсата на универсално решение, все пак авторът извежда някои основни концептуални субкатегории, които да се съблюдават при разработването и/или изпълнението на конкретни действия в борбата с бедността. Те са използвани като база при търсенето на предложения за решение.

В края на главата са резюмирани най-важните изводи от проучването.

Втора глава разглежда характеристики на Северозападния район за планиране. Направен е обстоен дескриптивен анализ на база на вторични данни, за да може читателят да опознае общата картина на индикаторите за бедност, които се наблюдават в страната и в ЕС.

Анализиран са данни и са посочени значителните регионални различия в икономическите условия и социалното благосъстояние в България и в частност – в СЗРП. Посочени са фактори, като икономическата структура, заетостта, инвестициите и наличието на социални услуги. Анализиран са вътрешнорегионалните различия в доходите на лице от домакинство, пазара на труда, инвестициите, финансови и демографски аспекти, здравната, съдебната система, управлението на отпадъците и транспорта и е аргументирана необходимостта от целенасочени усилия за подобряване на икономическите условия в региона.

В трета глава са представени някои предложения за политически и бизнес решения за намаляване на бедността в Северозападния район за планиране. В началото на тази глава е разгледано задълбочено отражението на бедността в Регионален план за развитие на Северозападен район за планиране за периода 2007–2013 г., като първи период след приемането на страната в ЕС, когато в регионалните планове стартира процеса на разработване и реализиране на политики, вкл. за справяне с бедността.

Проведеното анкетно проучване на заинтересовани страни в борбата с бедността е представено във втори параграф на трета глава. Описана е методологията на изследването, проведено по метода на он-лайн анкета. Представено е съдържанието и аргументите за формулиране на отделните групи въпроси в анкетната карта, като за всяка група въпроси са посочени ясно изследователските хипотези и допускания (общо 22 въпроса - Приложение № 3). Попълнени са 99 анкетни карти от няколко групи респонденти. Подробно е проследено мнението на респондентите по отношение на изпълнението на мерките, които подкрепят изпълнението на отделните приоритети в политиките за справяне с бедността.

На база на анкетната карта са направени няколко извода, най-важният от които е свързан с необходимостта от прилагане на метапланов подход при изготвяне на стратегическите документи, с цел съответствие на регионалните стратегически документи на международните.

В трети параграф в глава трета са изведени мерките за преодоляване на бедността в СЗР, а в четвърти е представен авторов Модел на стратегическото решение за борба с бедността. Това е принципно нов подход за България, доколкото повечето

предложения за решения, свързани с политики се вземат на друг принцип. Но този холистичен подход осигурява възможност за стратегически избор от няколко варианта, което рядко се разглежда като алтернатива от практиката на планиране.

В края на разработката е направен сравнителен анализ със съществуващите софтуерни решения и авторската идея за такова, като са описани някои от възможните функционалности. Общата цел на Софтуерното решение, както уточнява авторът, е да отключи потенциала на интелигентните решения за справяне с бедността в СЗРП, състоящо се от облачна платформа, с оптимизирани секции за различни заинтересовани страни включително здравни, образователни, социални институции, неправителствен сектор и публичната власт.

В заключението се отчита изпълнението на задачите, с което се подкрепя изследователската теза и още веднъж се подчертава, че съществува недокрай употребен потенциал в СЗРП за преодоляването на бедността. Част от проблема е и недостатъчната изследователска инфраструктура на бедността на регионално ниво, поради което често липсват експерти с подходящ образователен и/или професионален опит в областта. Това води до неточности в данните, а от там и до неточности в научните разработки и решенията на политиците.

Формулиран е списък с предложения за стратегически решения, които могат да се приложат в СЗРП при наличие на политическа воля.

III. Научни и научно-приложни приноси

В дисертационния труд доминират научно-приложните приноси, което е типично за повечето разработки в ОНС „доктор“. Приемам справката за научни и научно-приложни приноси, която включва:

1. Проучени и анализирани са тематични научни публикации и добри практики, свързани с глобалните и националните цели и измерения на бедността, на база на което са изведени основни концептуални субкатегории, които да се съблюдават при разработването и изпълнението на политики в борбата с бедността на регионално ниво.

2. Извършен е подробен анализ на вторични данни за състоянието и тенденциите на основни индикатори за бедността в СЗРП. Изведени са значителни регионални различия в икономическите условия и социалното благосъстояние на региона в няколко разреза като се очертават неизползвани потенциални възможности за преодоляване на бедността в СЗРП след членството на България в ЕС.

3. Проведено е емпирично изследване на мнението на респонденти от СЗРП по отношение на причините, последиците от бедността, институциите, които имат роля в борбата с бедността, и възможните инструменти за реализиране на политиките. На тази основа се извеждат необходимостта от изготвяне на мезосценариен план в региона и метапланов подход при изготвяне на стратегическите документи на регионално ниво.

4. Предложено е уравнение, което да послужи като база за разработване на система за измерване на факторното влияние на Стратегическото решение за борба с бедността.

5. Разработен е модел на „Успешност на Стратегическите решения за борба с бедността в СЗРП“, който да се използва при визуализирането на взетите решения.

6. Предложена е система от индикатори за оценка на успешността на Стратегическите решения за борба с бедността по примера на Северозападния район за планиране.

Считам, че така формулираните приноси адекватно отразяват постиженията на автора.

IV. Критични бележки и препоръки

Като член на обучаващата катедра наблюдавам напредъка на Таня Николова по разработване на дисертационния труд и последователността, с която бяха отразени направените препоръки. Нямам критични бележки към автора.

Препоръчвам да продължи да работи и да публикува резултатите от изследванията си, тъй като темата е актуална и вероятно още дълго време ще бъде релевантна за районите в България.

V. Обобщено заключение и становище

Представеният за рецензиране дисертационен труд е актуално и значимо самостоятелно научно изследване с теоретични обобщения и практически приноси. Авторът е планирал и реализирал методология на проучване, която е адекватна на описаната проблематика, а изводите са коректно представени. Самостоятелно е достигнал до изводи и обобщения, които допълват и обогатяват съществуващото знание и приложението на съществуващата теория при анализ на конкретни управленски проблеми. Тези достойнства напълно покриват изискванията на нормативната рамка в страната – ЗРАСРБ и Правилника за развитие на академичния състав в Стопанска академия „Д. А. Ценов“, Свищов.

С пълна убеденост поставям категорична положителна оценка на дисертационния труд и предлагам на научното жури да присъди на Таня Минкова Николова образователна и научна степен „доктор“ по професионално направление 3.8. Икономика, научна специалност „Планиране“.

Дата: 15.07.2024 г.

Разработил становището:

(проф. д-р Маргарита Богданова)